

Lunds
Botaniska
Förening

Peder W

2
—

MEDLEMSBLAD 1984

ÄLDRE MEDLEMSBLAD

Föreningens medlemmar kan gratis erhålla tidigare utgivna medlemsblad. Samtliga utgivna blad utom 1971 och 1975 finns i lager. För icke medlemmar kostar de 5 kr styck. Om man inte är medlem och vill ha alla kvarvarande medlemsblad, får man dem kostnadsfritt genom att bli medlem i föreningen!

MEDLEMSKAP I LBF

Det enklaste sättet att bli medlem är att kontakta sekreteraren, Lars Fröberg, Tornavägen 3:743, 223 63 Lund, han träffas också oftast på mötena. Det går också att direkt inbetala årsavgiften, f n 35 kronor, på postgiro 8 35 22 - 3, Lunds Botaniska Förening, 222 39 Lund, men då måste man ange såväl namn som adress och ett klart påpekande att det gäller nytt medlemskap. Vi får varje år ett antal anonyma inbetalningar.

LBF är en ideell förening med främsta syfte att sprida intresset för botanik och stödja botanisk forskning. Föreningen ordnar cirka 15 gånger om året föredrag, som oftast följs av eftersitsar till självkostnadspris. Föreningen ordnar också exkursioner, dels en- eller tvådagarssturer i Sydsverige, dels längre resor. Flera av de senare har gått till Medelhavsområdet och senast gjordes en tvåveckors resa till Österrike. Naturskydd, främst syftande till att rädda hotade skånska växter, ingår också i programmet.

INNEHÅLL

Sammandrag av LBF's sammankomster 1984 (Lars Fröberg)	1
Julsammanträde 15/12 1984 (Mikael Wigforss)	5
Cypernresan 28/4 - 5/5 1984 (Per Lassen)	11
Exkursionen till Kungsmarken 31 maj 1984 (Sven Snogerup)	14
Österrikeresan 1984 (Mikael Wigforss)	15
Jyllandsexkursionen 24/8 - 26/8 1984 (Bengt Örneberg)	22
Exkursion med Lunds Botaniska Förening till det sydsåkanska sjöområdet den 9/9 1984 (John Kraft)	25
Floran inom Bulltofta rekreatiionsområde i Malmö kommun, resultat . 31 av en botanisk inventering 1983 - 1984 (John Kraft)	
Artförteckning och namnskick	31
Områdesbeskrivning	32
Litteratur	34

SAMMANSDRAG AV LBF'S SAMMANKOMSTER 1984

Fredagen den 20 januari: Carex del IV (Tristigmaticae) av Thomas Landström. Efter en repetition av indelningen i undersläkten, gick föredragshållaren in på gruppen Tristigmaticae. Dit förs de arter som har skiljda han- och honax på samma stånd, och tre märken. Kritiska arter såsom C. adelostoma-buxbaumii, C. norvegica (i vid bemärkelse), samt den svåra flava-gruppen behandlades. Arterna demonstrerades med hjälp av herbariematerial.

Fredagen den 17 februari: Mediterran vegetation i SV-Australien av Arne Strid. Föredraget inleddes med omnämmandet av James Cooks australienresa 1770, då botanisterna Joseph Banks och Daniel Solander deltog. De besökte bl a Botany Bay där i princip alla växter de fann var nya för vetenskapen.

Föredragshållaren vistades i Perth-området i ett halvår och hittade under denna tid 30-40 nya arter (obeskrivna). Området består av sura bergarter med sparsamma kalkförekomster. Eucalyptus (fam Myrtaceae) dominerar med ca 600 arter och dessutom visades Proteaceae-släktena Grevillea och Banksia, samt grästrädet (Xanthorrhoea). Istället för våra ljungväxter förekommer här fam Epacridaceae. På torrare områden finns buskmark som kallas 'bacon and eggs' p g a de ingående färgerna. Här finner man bl a Zamia (kottepalm), Casuarina (järnträd), ett antal jordlevande orkidéer och nationalblomman 'Kangaroo Paw' (Anigozanthus, fam Haemodorrhaceae). På sydkusten finns träskområden med bl a Cephalotis, Drosera, och Utricularia (kannblad, sileshår, bläddror), alla insektsfångande växter. Inåt landet vidtar torrare områden med Spinifex (taggigt gräs), emufåglar och förvildade kameler.

Fredagen den 16 mars: Växtgeografiska studier i Rhodos--V Turkiet området av Annette Carlström. För 60 milj år sedan fanns en landbrygga från Turkiet via Rhodos och Kreta till Peleponnesos. Sedan har denna spruckit upp, varvid Rhodos-Turkiet avskiljts från Kreta. Detta avspeglar sig i stora likheter mellan floran på Rhodos och V Turkiet, medan Kretas flora avviker. Dessutom är antalet endemer på Kreta 140, medan Rhodos endast innehar 15 endemer. Aster creticus och Scorzonera cretica är exempel på arter som finns längs hela sydegeiska Öbågen, medan däremot t ex Centaurea acicularis och Campanula lyrata endast förekommer inom Rhodos-V Turkiet.

Nyetablering är tänkbar enbart på sandstränder, rasmarker och brandytor. Bl a visades massförekomst av Papaver somniferum (opievallmo) på ett område som nyligen brunnit. Dock har tallen (Pinus brutia) svårt att etablera sig

efter en brand. På Rhodos är ca 1/3 av arterna mediterrana. Dessutom finns 16 eurosibiriska och 13 iranoturanska arter. Det behandlade området utgör växtgeografisk möteszon mellan västliga och östliga mediterranaarter. Slutligen visades några arter unika för de giftiga, ultrabasiska jordarterna kromit och serpentin.

Fredagen den 6 april: En botanisk expedition i N Pakistan av Roland von Bothmer och Björn Aldén. Resan var förlagd N om huvudstaden Islamabad, och föredrags-hållarna hade för avsikt att studera hortikulturellt och agrikulturellt material. Bl a skulle frön och plantor samlas av Primula, Saxifraga, barrträd, vete korn och majs. Vid transport till Gilgit följdes floden Indus och de passerade halvöken, stäpp och torr barrskog, samt nådde slutligen den alpina regionen. Gamla lantraser av korn och vete odlades här med primitiva metoder, vete på över 3000 möh. För övrigt odlades alfalfa (Medicago) och bovete (Fagopyron), samt potatis av vilka man åt frukterna. På hemvägen konstaterades att man i dalgången odlade importerade sädesslag. En ny resa gjordes till NV, där träd såsom Cedrusskogar, Picea smitteana och Betula utilis demonstrerades, den sistnämnda används till husbygge och bränsle.

Fredagen den 11 maj: Hur bonden danat Småland av Ingvar Christoffersson. Det skogiga Småland har under människans påverkan genom uppodling och bete förvandlats till ett mera öppet och mosaikartat landskap. Dock börjar detta med dagens moderna skogs- och jordbruk mer och mer monotoniseras, och alltfler växtarter unika för gamla biotoper dör ut.

I västra Småland, som liksom Halland brukar betraktas som fattiga bygder med ett öppet landskap, brände man t ex ljunghedar. Dessutom hade man bete inte bara på ängs- och hagmarkerna, utan även t ex på myrarna. När detta upphörde, eller minskade i utsträckning, växte biotoperna igen mer och mer. Även slåttern medförde en karakteristisk flora som nu håller på att försvinna. Bl a har majnycklar och den ursprungliga typen av stor kärringtand (Dactylorhiza majalis, Lotus pedunculatus) gått tillbaka kraftigt p g a igenväxning. Föredrags-hållaren nämnde Hammarön i Värnamo kommun som en lokal där man dock ännu har kvar gamla brukningsmetoder.

I östra Småland finner man fortfarande många genuina hagmarker, fast ko- och hästtagarna har gått tillbaka, liksom även slåttermarkerna. Detta innebär tillbakagång på växtarter som Gymnadenia conopsea, Arnica montana och Gentianella campestris (brudsporre, slåttergubbe, fältgentiana). Längs gröns- stensstråken förekommer ofta ädellövskog med t ex Lathraea squamaria,

Chrysosplenium alternifolium och Vicia silvatica (Vätterros, gullpudra, skogsvicker). Äkta urskogsområden är nästan helt försvunna, men finns fortfarande bevarade i Bjurkärrs naturreservat vid Åsnen. Eken omnämndes som ett betydelsefullt trädslag med många inneboende växt- och djurarter. Översvämningssmarker kring åarna och oreglerade sjöar har också sina karaktärsarter såsom Juncus stygius, Pilularia globulifera, Hydrocharis morsus-ranae, Crassula aquatica, Limosella aquatica, Elatine-arter och Deschampsia setacea (dytåg, klotgräs, dyblad, fyrling, ävjebrodd, slamkrypor, sjötåtel). Många av dessa är nu hotade p g a igenväxning och numera finns det knappast kvar någon oreglerad sjö. Slutligen konstaterades att det moderna skogsbruket med granplanteringar och utdikningar också förstör många unika biotoper.

Fredagen den 28 september: Mykorrhiza - svampar och växter som lever tillsammans av Erland Bååth. Mykorrhiza är symbios mellan en svamp och en högre växt. Svampen drar nytta av samlivet genom att erhålla kolhydrater, medan växten å sin sida får sin näringsupptagning ökad. Mykorrhizan kan indelas i: A) Ektomykorrhiza, som förekommer hos skogsträd i tempererade områden. Svampen, som är en storsvamp, växer med sitt mycel runt rötterna, men tränger ej in i dem. B) Ljungmykorrhiza, hos ljungväxterna och C) Orkidéemykorrhiza, hos orkidéerna hos vilka svamphyferna tränger in i rötterna, mellan dess celler. Slutligen D) VA-mykorrhiza (=vesikulär-arbuskulär m.) den minst kända vilken förekommer inom vitt skiljda växtfamiljer (dock ej känd hos Brassicaceae, Chenopodiaceae, Caryophyllaceae, Polygonaceae, Urticaceae, Cyperaceae och Juncaceae). Svampkomponenten tillhör genomgående släktet Endogyne. Namnet har denna mykorrhizatyp fått p g a att svamphyferna i roten bildar dels blåslika nystor som lagrar fetter, dels grenar som tränger in i rotcellerna och där förgrenar sig trädlikt.

Man har visat att VA-mykorrhiza medför ökat fosforupptag hos växten. Detta regleras genom ökat näringsläckage till svampen vid fosforbrist, varvid svampen tillväxer och ökar fosforupptaget. Mykorrhizan hos träden och ljungväxterna skulle däremot antagligen hjälpa till vid kväveupptagningen. Man har uppskattat att mykorrhizasvamparna står för 10 % av skogsproduktionen. Slutligen konstaterade föredragshållaren att mykorrhizan ej har ett enda ursprung, utan måste ha uppstått flera gånger under evolutionen.

Fredagen den 12 oktober: Hotad flora i Söderhavet - Intryck från en botanisk forskningsresa till SV Stilla Havet 1983-84 av Jan Thomas Johansson. Föredragshållaren behandlade de två ögrupperna Hawaii och Nya Kaledonien. Vid en jämförelse kunde man konstatera att Hawaii, som uppkommit vulkaniskt relativt nyligen, består av nästan 100% artendemer. Däremot finns nästan inga endemiska

släkten. Nya Kaledonien å sin sida har en betydligt äldre historia och innehar 110 endemiska släkten och t o m 6 endemiska familjer.

Från Hawaii demonstrerades bl a ormbunsväxterna Nephrolepis (växande på lava) och fam Dicksoniaceae (trädormbunkar). Pritchardia är en endemisk solfjäderpalm, och dessutom finns många endemiska hibiscusarter, vilka dock är på utdöende.

På Nya Kaledonien finns i sydöstra delarna giftig serpentenberggrund, vilket ger en speciell flora, medan sura graniter dominerar i NV. Man tillämpar svedjning liksom på Nya Guinea och Fidji, vilket ger savannartad vegetation. 45 barrträdsarter förekommer på ön, varav nästan alla är endemiska. Släktena Agathis och Araucaria (rumsgranssläktingar) är rikligt representerade. Parasitaxus ustus är en barrträdsparasit som lever på en närstående art. Metrosideros och Melaleuca (fam Myrtaceae) är också vanliga, och kännetecknas av långa, bjärt färgade ståndarsträngar. Dylika ståndarsträngar, som fungerar som skyltorgan, demonstrerades även inom familjerna Cononiaceae, Proteaceae, Mimosaceae, och Liliaceae (konvergens). Familjerna Rubiaceae och Orchidaceae är störst på Nya Kaledonien, medan däremot gräsen saknas nästan helt. Oceanopapaver neocaledonicum visades slutligen som exempel på en art vars släktskap är helt okänd.

Fredagen den 9 november: Ljugarafton. John Kraft visade bilder av bl a Orchis ustulata (nyfunnen i Småland av Sven Davissón), samt Juncus maritimus (ny lokal i Klagshamn), Viola pumila och Filago vulgaris (nyfunnen i Kämpinge) från Skåne (krutbrännare, strandtåg, dvärgviol, klotullört).

Astrid Thunblad demonstrerade Peucedanum ostruthium, Matteuccia struthiopteris och Potentilla sterilis från Småland (mästerrot, strutbräken, smultronfingerört).

Leif Sigbo presenterade mossnycklar och underlig Dactylorhiza från Mossjö, och Artur Nilsson visade bl a Cephalantera rubra x longifolia, Campanula barbatus, och Gentiana purpurea (rödsyssla x svärdsyssla, skäggeklocka, baggsöta).

Bengt Örneberg demonstrerade Minuartia viscosa, Hordeum secalinum, Ranunculus sardous och Carthamus tinctoria, samt från sommarens Danmarksexkursion: Trifolium micranthum, Carex pendula, C. strigosa, C. trinervis, Illecebrum verticillatum, Cotula coronopifolia, Juncus capitatus, J. pygmaeus och J. acutiflorus (sandnörel, ängskorn, sydsmörblomma, safflor, spädklöver, hängstarr, smalaxstarr, klittstarr, glimmerört, kotula, huvudtåg, dvärgtåg, spets-tåg).

Bengt Nilsson visade slutligen bilder från sin norrlandsresa tillsammans med Åke Johansson och Bengt Örneberg. Däribland: Chamaedaphne calyculata, Carex rhynchophysa, Moehringia lateriflora, Oxytropis deflexa, Stellaria humifusa, Papaver dahlianum, P. lapponicum, Silene tatarica, Veratrum album, Gentianella detonsa, Saxifraga hieraciifolia och Armeria scabra (finnmyrten, älvstarr, ryssnarv, 'masivedel'. ishavs-stjärnblomma, spetsbergsvallmo, kolavallmo, ryssglim, nysrot, strandgentiana, styvbräcka, fjälltrift).

Lars Fröberg

JULSAMMANTRÄDE 15.12 1984

Mikael Wigforss: Korsika - den sköna ön. Intryck från en botanisk resa till Korsika och Sardinien.

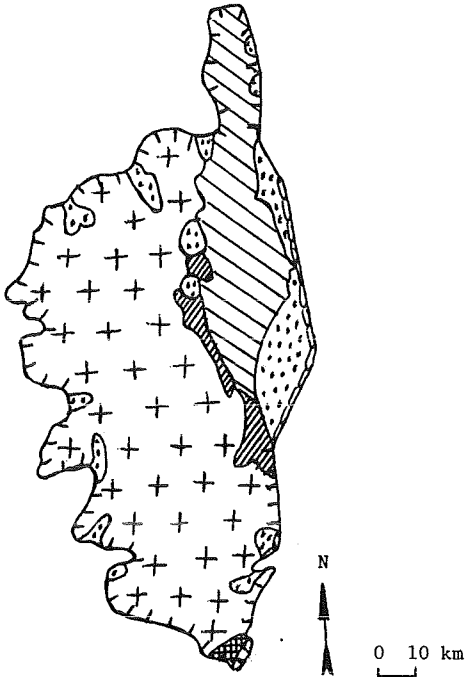
I maj 1984 gjorde Mikael Wigforss och Anders Jönsson en månadslång resa till Korsika. Under tiden medhanns också en veckolång avstickare till Sardinien. Resan gjordes i egen bil från Sverige.

Föredraget inleddes med en ingående presentation av Korsikas naturförhållanden, därefter presenterades öns skiftande naturtyper och rika flora.

Korsika är Medelhavets fjärde ö till storleken och ung lika stor som Skåne. Ön består av två bergskedjor, en i väster och en i öster, samt ett slättland längs den östra kusten. Mellan de båda bergskedjorna löper en smal dalgång. Den västra bergskedjan är högst och här når flera toppar över 2000 m ö h. Högst är Monte Cinto på 2710 m ö h. Den östra bergskedjan, som längst i norr bildar den karakteristiska halvön Cap Corse, är betydligt lägre men flera toppar når i varje fall över 1500 m ö h. På den flacka ostkusten förekommer flera grunda strandsjöar. För övrigt saknas större naturliga sjöar, men flera permanenta vattendrag finns på ön.

De topografiska regionerna avspeglas tydligt i geologin, vilket klart framgick av den berggrundskarta som visades (jfr fig 1). Det västra bergskedjeområdet består nästan uteslutande av granit, vilken bildades under den hercynska veckningen för ca 275 milj år sedan. Den östra bergskedjan består av jurassiska och kretaceiska skiffrar, vilka kom att bilda en bergskedja först under den alpina veckningen. I öster täcks denna bergskedja av mäktiga alluviala sediment, och denna sedimentpacke bildar den flacka ostkusten. I dalen mellan de båda bergskedjorna förekommer orörd (dvs icke veckad) paleozoisk och mezozoisk berggrund, och längst i söder finns ett litet område med ung orörd kalksten.

Fig. 1. Korsikas geologi

Huvudsakligen graniter, bildade under hercynska veckningen (karbon-perm)

Autokton (orörd) sedimentär berggrund
(huvuds. paleozoikom o. mezozoikom)

Huvudsakligen jurassiska o. kretaceiska skiffrar, vilka veckats o genomgått metamorfos under alpina veckningen

I dagen gående hård kalksten av miocen ålder (tertiär)

Viktigare område med alluviala sediment

Brant klippkust

Sanddyner

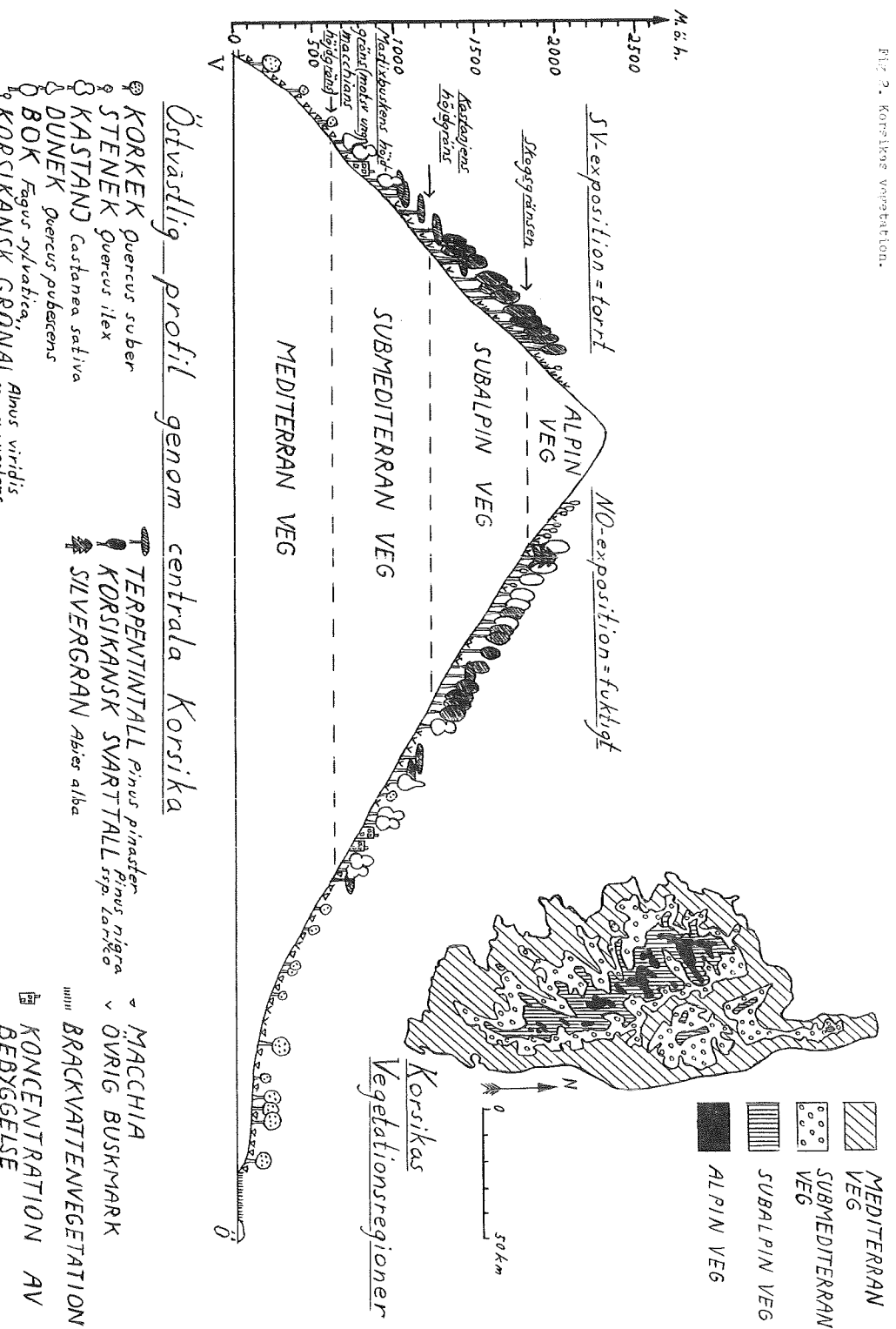
Korsika har faktiskt inte varit en ö så värst länge! Moderna geologer anser att Korsika tidigare låg i Lejonbukten vid Marseille och att lossbrytningen skedde så sent som i tertiär tid.

De höga bergen leder till stora skillnader i klimatet. Förutom att temperaturen sjunker med stigande höjd, varierar nederbörden högst påtagligt på ön. Torrast är det i söder och längst upp i nordväst, där årsnederbörden i stort sett motsvarar genomsnittet för Sverige dvs ungefär 600 mm. Merparten av ön är betydligt fuktigare med en nederbörd på 800-1000 mm/år. Fuktigast är det i bergen, i synnerhet i den västra bergskedjan, där det på de högsta massiven faller mellan 1500 och 2000 mm om året. Trots sin ringa storlek har Korsika en ovanligt rikt differentierad vegetation, vilket främst beror på de stora höjdskillnaderna. Vegetationsförhållandena åskådliggjordes bl a i en östvästlig profil tvärs över centrala Korsika (jfr fig 2). Profilen är lagd så långt söderut att den bara berör den högsta bergskedjan. Beroende på att bergskedjan är orienterad i NV-SO riktning är västsidan mer solexponerad och torr än östsidan - och detta resulterar i ganska stora skillnader i vegetationen.

Upp till 600 m höjd förhärskar mediterraneanvegetation. Ursprungligen utgjordes denna av ständigt grön ekskog - korkekskog i milda kustnära områden - och stenekskog högre upp. Dessa skogar började skövlas redan under romartiden och idag återstår bara spridda dungar och enstaka träd. Större delen av det nuvarande växttäckets utgörs istället av macchia, där de mest framträdande arterna är Cistus monspeliensis, C. salvifolius, C. incanus, Erica arborea, Teline monspessulana, Arbutus unedo och Pistacia lentiscus. På klipproserna (Cistus spp.) är de båda parasiterna Cytinus hypocistis och Cytinus ruber mycket vanliga. På vissa områden bränns macchian med jämna mellanrum i syfte att erhålla bättre bete. På de härigenom erhållna gräsmarkerna är ofta orkidéfloran påfallande rik med bl a Orchis papilionacea och Serapias spp. Från Ponte Leccia visades bilder på en starkt avvikande macchiavegetation. Den av intensiv betesgång svårt härjade marken dominerades helt av den punktendemiska busken Thymelaea tartanraira ssp. thomasii. Även i övrigt var floran rik. På kalkområdet längst i söder ersätts macchian delvis av garigue, vilken domineras av Astragalus massiliensis. I detta område förekommer den sällsynta orkiden Gennaria diphylla på några platser. Bland andra intressanta växter på kalkplatån märks den med Sardinien gemensamma släktendemen Morisia monanthos (Brassicaceae), vars märkliga frukter växer ner i marken, samt den ävenledes med Sardinien gemensamma endemen Erodium corsicum och mycket mycket mer.

Mellan 600 och 1200 m förekommer ett submediterrant bälte, som främst präglas av vinterkal ädellövskog. Ädellövskogen utgörs idag nästan uteslutande av ren kastanjeskog. Kastanjen är emellertid inte ursprunglig på ön, utan infördes tro-

Fig. 2. Korsikens vegetation.

Östvästlig profil genom centrala Korsika

- ☉ KORREK *Quercus suber*
- ☉ STENEK *Quercus ilex*
- ☉ KASTAND *Castanea sativa*
- ☉ DUNEK *Quercus pubescens*
- ☉ BOK *Fagus sylvatica*
- ☉ KORSIKANSK SPONNA *Pinus nigra*
- ☉ *Alnus viridis*

- ☉ TERPENTINTALL *Pinus pinaster*
- ☉ KORSIKANSK SVARTTALL *Pinus nigra*
- ☉ SILVERGRAN *Abies alba*

- ☉ MACCHIA
- ☉ ÖVRIG BUSKMARK
- ☉ BRACKVATTENVEGETATION
- ☉ KONCENTRATION AV BEBYGGELSE

Vegetationsregioner

- ▨ MEDITERRAN VEG
- ▨ SUBMEDITERRAN VEG
- ▨ SUBALPIN VEG
- ▨ ALPIN VEG

0 50 km

ligen av romarna kring Kristi födelse. Alltsedan trädslaget infördes har det spelat en mycket stor roll i Korsikas ekonomi och den största folktätheten finns i de områden där kastanjen trivs bäst. Den ursprungliga lövfällande skogen bildas främst av duneken (Quercus pubescens), men av denna vegetation återstår blott spillror. I det submediterrana vegetationsbältet finns också en del tallskog, vilken främst domineras av den västmediterrana terpentintallen (Pinus pinaster). De största terpentintallskogarna finns på torra och solexponerade sluttningar, medan lövskogen är bäst utvecklad på skuggiga och fuktiga platser. Precis som i den mediterrana regionen har skogsskövlingen varit omfattande i de submediterrana skogarna, men förlusterna har delvis kompensrats av kastanjeplantering.

Mellan 1200 m och skogsgränsen på 1800 m förekommer en subalpin region, och detta är det enda område på Korsika som fortfarande präglas av stora sammanhängande skogar. Skogarna har på flera ställen ännu urskogsprägel och storslagna vyer visades bl a från Forêt de Garrozzica och Forêt de Vallde-Niello. Skogen bildas främst av korsikansk svarttall (Pinus nigra ssp. larico) en svarttallunderart som är endemisk på Korsika, Kalabrien och Sicilien. Inom stora områden på Korsika är svarttallskogen svårt mistelangripen. I delar av Forêt de Garrozzica är 80% av tallarna överhängda av mistlar och döda träd ses överallt! Det rör sig dock inte om vår mistel, utan en speciell underart (ssp. austriacum) som endast går på tall och lärk. Markfloran under tallarna är ganska torftig och i maj är det främst den endemiska julrosen Helleborus lividus ssp. corsicus som blommar. På områden där snön nyligen smält bort frodas istället massbestånd av den likaledes endemiska Crocus corsicus. Svarttallskogen hyser också ett säreget fågelliv och är bl a hemvist för den endemiska korsikanska nötväcken (Sitta whiteheady). På fuktiga och skuggiga sluttningar i regionens övre del ersätts svarttallen oftast av bok. Markfloran i bokskogarna består främst av arter som är välbekanta från Syd-sverige, bl a Mercurialis perennis och Allium ursinum. På ett fåtal ställen, främst nära skogsgränsen, förekommer smärre bestånd av den sällsynta silvergranen (Abies alba). I likhet med tallen är silvergranen vanligen mistelangripen, dock av en annan underart, nämligen ssp. abietis.

Ovanför skogsgränsen följer ett lågalpint buskbälte, vilket närmast motsvarar rishedsbältet i de svenska fjällen. På solexponerade ställen bildas buskvegetationen av Juniperus communis och diverse dvärgbuskar, medan den endemiska korsikanska grönalen (Alnus viridis ssp. svaveolens) dominerar på skuggiga och fuktiga platser. Ännu högre upp vidtar karga mellan- och högalpina

växtsamhällen. Hela den alpina regionen utmärks av ett stort antal endemer, av vilka de flesta blommor först i juli - augusti. Karakteristiska fröställningar kunde emellertid visas av bl a Nartheicum revershonii (Korsika-endem) och Helichrysum frigidum (Korsika-Sardinien-endem). För övrigt visade bilderna från den alpina regionen mest frusna snö- och isvidder! Det högsta område som besöktes låg på drygt 2000 m (Monte Renoso) och utsikten härifrån var hänförande.

En kort karakteristik gavs av Korsikas flora. På Korsika finns ungefär 2000 kärllväxter. Om ett antal former och variteter av tvivelaktigt taxonomiskt värde borträknas, utgörs drygt 5% av öns flora av endemer. Detta motsvarar något mer än 100 taxa, av vilka drygt 80% är arter, resten underarter. Med hänsyn till utbredningen kan endemerna indelas i olika grupper;

- 1) Korsika-endemer. Unika för Korsika. Flertalet alpina. Ung 30 taxa.
Ex Thymelaea tartonraira ssp. thomasii, Nartheicum revershonii,
Crocus corsicus.
- 2) Korsika-Sardinien-endemer. Förekommer på både Korsika och Sardinien, och ibland även på ön Capraia. Drygt 40 taxa. Ex Morisia monanthos,
Genista corsica, Erodium corsicum, Stachys glutinosa, Pancretium illyricum.
- 3) Tyrrhenska endemer. Förekommer på alla, eller nästan alla, de stora öarna i västra Medelhavet, men saknas på fastlandet. Ex Arum pictum.
- 4) Övriga endemer. Förekommer förutom på Korsika och eventuellt andra öar i västra Medelhavet, även på någon eller några lokaler på angränsande delar av fastlandet. Ex Alnus cordata (Korsika och italienska fastlandet),
Armeria pungens (Korsika och Sardinien och sydligaste Iberiska halvön).

Sardinien presenterades inte på långt när lika ingående som Korsika. Dock konstaterades att Sardinien är en mer utpräglad mediterrän ö och att både svarttall- och bokskog helt saknas, samt att någon typisk alpin vegetation knappast heller finns. Bilder visades främst från öns sydvästra del. Från salinerna vid Golfo di Palmas fick vi se massbestånd av Genista ephedroides, en art som tidigare även funnits på Korsika och kanske fortfarande finns kvar. Vid salinerna var också den märkliga parasiten Cynomorium coccineum (Balanophoraceae) mycket talrik. Från den lilla ön San Pietro (belägen några sjömil utanför Sardiniens sydvästkust) visades en saltpåverkad klippvegetation med bl a Mesembryanthemum crystallinum, M. nodiflorum, Limonium ssp. och Frankenia c.f. laevis. Högre upp, på betryggande avstånd från den saltpåverkade bränningszonen, växte de båda Sardinien-endemerna Genista morisii och Bellium crassifolium.

CYPERNRESAN 28/4 - 5/5 1984

Till Cypern, med förläggning i Larnaca på sydkusten, gick vårresan i skarven april - maj. Från Lund medföljde som botanister Thomas Landström med tidigare erfarenheter från ön, nu svårt förkyld, och undertecknad, frisk, men som alltid ny på platsen. Trots den framskridna tiden visade sig växtligheten förbluffande grön, och var vissnad bara på de allra varmaste och torraste lokalerna.

Cypern består huvudsakligen av vulkaniska bergarter i Troodosmassivet till stor del serpentin, som är ett kargt men intressant underlag. Den floristiskt rika kalkberggrunden finns mest i norr, ss de botaniskt berömda Kyreniabergen. Dit kom vi inte på grund av öns olyckliga delning, de ligger i den turkiska sektorn, som inte är lättillgänglig på en vanlig charterresa.

Emellertid blev vi rikt kompenserade redan genom besöket på resans första lokal: Cap Greco, som är öns sydöstligaste udde och består av en kalkklippa, unikt för södra delen av ön. Här fann vi inte bara ett antal av de annars till Kyreniabergen inskränkta sällsyntheterna i själva klippbranten, utan också en rik örtvegetation på flatan mellan klipporna och stranden. Bland mera intressanta växter (delvis från ett återbesök sista dagen) kan nämnas;

Bosea cypria (e) (en buske utan nära släktingar. Fam Amaranthaceae)

Helianthemum obtusifolium (e)

Silene fruticosa (ståtlig förvedad art, inte angiven från denna del av ön)

Rubia tenuifolia (lian, vanlig men inte uppgiven härifrån)

Galium pisiferum (Rubia-lik snärjmåra med ärtstora frukter)

Galium canum (gråluden perenn, nästan halvbuske)

Hyocyamus aurens

(e) endemisk för cypern.

Dessutom växte här diverse små ärtväxter som gjorde mig glad, t ex stora mängder av en liten vacker guldgul käringtand, som tillsammans med den lilablommiga Frankenia hirsuta bildade lysande mattor på strandhällarna. Denna Lotus återstår att utreda; är det verkligen en form av den på lokalen likaledes närvarande, nu redan vissnade Lotos peregrinus, eller är den rent av en egen art och i så fall den palestinska Lotus carmelii?? Svårt som alltid i släktet Lotus! I alla händelser en för ön ny varietet.

Anmärkningsvärt mycket av det vi fann vid Cap Greco är inte uppgivet för denna del av ön i Meikle's Flora of Cyprus, trots att lokalen är välkänd sedan gammalt. Har man kanske alltid farit längst ut till fyren, istället för att stanna en kilometer innanför som vi?

I fortsättningen får detta mera bli smakprov än en redogörelse, bl a därför att - trots de bästa avsikter - mycket av det insamlade materialet ännu ligger obestämt.

Den andra maj ägnades åt låglandet väster om Larnaca. Först ett besök vid vallfartsmoskén Hala Sultan Tekke vid stranden av en nu nästan torr saltsjö vid Larnaca. Här växte inte bara välbekanta meditterana saltmarksarter som Artrocnemum ssp., flera Chenopodiceer och Plantago crassifolia, utan också på mindre salthaltig mark, sådana hemifrån bekanta som Lotus tenuis och Trifolium fragiferum.

Till utseendet ganska triviala men till artinnehållet rika väg- och åkerkanter, buskmarker och skogsbryn (Pinus halepensis eller brutia?) kring Mazotos och Alaminos 2 mil SV om Larnaca, gav dagens största behållning. Under lunchätande i en torr tallbacke såg jag stora mängder av en grov upprätt Astragalus och tänkte förstrött: Astragalus lusitanicus (vanlig = Phaca baetica), men när någon kom och visade dess egendomliga frukter fick jag inse mitt misstag; de inte helt mogna var i form, storlek och färg precis som rädisor! Det visade sig vara ett fint fynd, A. macrocarpus ssp. lefkarensis(e), en nyligen beskriven endemisk underart (om inte rent av egen art?) av den annars syrisk-palestinska A. macrocarpus. Denna var hittills endast känd från en enda lokal vid Pano Lefkara, en mil norrut och på mycket större höjd. Fröna visade sig tillräckligt mogna för att gro och den rara plantan finns nu i odling i Lund.

I övrigt fanns här mycket av de vanliga buskarna och risen, som Onosma fruticosum, Lithodora (Lithospermum) hispidula, Calycotome villosa etc., samt de likaledes vanliga, men endemiska örterna, Astragalus cyprius(e) och Onobrychis venosa(e) med sitt vackra marmorerade bladverk.

Torsdagen den 3 maj var väl på visst sätt "höjdpunkten". Då gjorde vi en tur upp genom Troodos, närmare bestämt trakten kring Prodomos och berget Olumpos (=Khionistra), berömt för sina endemer. På dessa höjder, kring 1500 m och däröver, var våren ännu inte långt kommen och många av områdets specialiteter var långt ifrån sin blomning. Troodos gjorde kanske främst intryck genom det storartade landskapet med mörka barrskogar; Pinus nigra, Juniperus foetidissima som träd, J. oxycedrus som buske, och dessutom en hel del cedrar. Cedern skall visserligen bara finnas ursprungligt vild kvar i ett litet bestånd längre västerut, kring Tripilos, och i övrigt vara återplanterad. Men flera av träden vi såg var ganska gamla och en riktig spontan föryngring var på gång, utöver de uppenbart planterade småträden. Vid en behaglig rastplats under cedrar och vid stranden at ett litet källdrag blev den annars ganska karga barrbeströdda marken livad av flera sorters vårlök och violer, ss Gagea arvensis och ?juliae(e), Viola sieheana och heldreichiana (lik en mycket liten arvensis), samt den vackra nunneörten Corydalis rutifolia.

Rikare artutbyte gav sluttningar upp mot och ned från höjderna. Särskilt den

nordvästra dalen vid Galata på under 1000 höjd. Där bjöd de branta kalksluttningarna på sådana trevligheter som Vicia lunata, lysande blå och gul och med halvmånformade baljor, Sedum cypricum (e) med taklökslika rosetter och en inklusive tät plym av små blommor, och den mer roliga än vackra Silene laevigata(e) med nästan klotformiga fruktfoder.

Dagens sista lokal, vald mer för att man skulle få sträcka på benen under den långa bussfärden än för naturskönhetens skull, var en ganska rälilig skräpmark. Den gav dock en del sällsynta arter, och framförallt utlopp åt behövandes lek-lust genom en mycket rik förekomst av sprutgurkor (Ecballium elaterium)!.

Fredagen den 4 maj slutligen, blev det mest mycket avslappat botaniserande, eftersom dagens huvudlokal valdes vid en badstrand och vädret var varmt och soligt!

Per Lassen

Exkursionen till Kungsmarken 31 maj 1984

Exkursionen hade annonserats både i kallelse och med försiktig pressnotis, men endast 30 personer kom, inklusive de tillämnade ledarna. Det förefaller alltså som om intresset för närexkursioner av detta slag sjunkit starkt.

Vi samlades vid parkeringsplatsen och exkurerade därifrån åt nordost. I bäckdalens våtmarksrester sågs ett antal storväxta Carex-arter, bl a C. caespitosa. I de rika ängarna på dalens nordöstra sluttning kunde vi notera riklig förekomst av Pulmonaria angustifolia, en del starkt överblommade Dactylorhiza sambucina samt en mängd något mera triviala ängsarter. Vi kunde konstatera att Betonica officinalis trivs i sin inhägnad men ej visar minsta tecken till förökning. Vi frågade oss om inte kontroll av frösättningen och eventuell förökningshjälp vore befogat för att säkra populationen åt framtiden.

Ovanför själva golfbaneområdet visade några mindre områden som lämnats mer eller mindre åt sig själv en stark förbuskning och igenväxning mot skog. Rójning, slåtter, bete eller andra öppenhållande åtgärder tycks alltså vara helt nödvändiga för den rika ängsfloras fortbestånd. Vi ägnade en stor del av tiden åt de flacka och delvis kärr- och fuktängs-artade betesmarken öster om golfbanan. Här glädde vi oss bl a åt ett jättebestånd av Orchis morio, kanske rent av det rikaste i Skåne. Där fanns även Carex hartmanii, som vi även fann mellan parkeringsplatsen och vägen.

Det totala antalet observerade arter var trots det tidiga exkursionsdatum mycket stort. Kungsmarken är alltså fortfarande ett botaniskt utflyktsmål av högsta klass, och de mera lättåtkomliga markerna utanför golfbaneområdet är väl värda att ägna tid åt.

Sven Snogerup

ÖSTERRIKERESAN 1984

Förra resan till Österrike (1983) var mycket uppskattad, varför Föreningen beslöt att göra en ny resa 1984. Ledaren för årets exkursion var densamma som förra gången, dvs Valter Till från Wien. De flesta deltagarna var också desamma, men några nya ansikten hade tillkommit. Resan förlades denna gången till det botaniskt intressanta Kärnten i södra Österrike. Detta område utmärks bl a av ett ovanligt stort antal östalpina endemer. Resan företogs i buss från Sverige. Efter två dagars bussfärd anlände vi till vårt trivsamma hotell i den lilla byn Bad Kleinkirchheim, där vi bodde under hela Österrikevistelsen.

Söndag den 22 juli, första exkursionsdagen. Eftersom de flesta var trötta efter nerresan gjordes endast en kortare vandring i Bad Kleinkirchheims närmsta omgivning. Bad Kleinkirchheim ligger drygt 1000 m ö h och omgivningarna består mest av välgödslade fodermarker med insprängda granskogspartier. Bland de växter som iaktogs märktes bl a Euphrasia rostkoviana (mkt riklig), Tofieldia calyculata, Ranunculus platanifolius, Petasites albus, den vackra gulblommiga, Digitalis grandiflora, Homogyne alpina, Cruciata glabra, Silene alpestre (endemisk i östra Alperna och norra Balken), Thesium alpinum, Epipactus atrorubens och den märkliga ärtväxten Chamaespartium sagittale. En ovanligt trevlig bekantskap var den i Sverige numera utgångna kritsugan (Ajuga genevensis), som växte här och var i granskogsgläntorna. I en ogödslad slätteräng sågs ett massbestånd av den sällsynta Gentianella germanica ssp. solstitialis och i ett kärr en bit därifrån växte den likaledes sällsynta Streptopus amplexifolius. Längs en bäck frodades den högvuxna tistein Carduus personata och i omkringliggande beteshagar växte de båda endemerna Phyteuma zahlbruckneri (östalpin) och Ph. sieberi (sydöstalpin).

Måndag den 23 juli. Första lokalen som besöktes var Loibl-passet på gränsen till Jugoslavien. Passet ligger på drygt 1300 m ö h och vegetationen består främst av bok- och granskog med insprängda slättermarker. Vandringen började i en rik ängsboskog, vars fältskikt dominerades av den gulblommiga asteracen Aposeris foetida. Bland andra framträdande växter märktes bl a Helleborus niger, den vitsippliknande Anemone trifolia, Buthalmum salicifolium, Dentaria enneaphyllos, Geranium phaeum, Actea spicata och den ännu ej blommande Gentiana asclepiadea. I ett frodigt parti växte den märkliga Hacquetica epipactus (Apiaceae), som är endemisk i östra Alperna och Karpaterna. I samma område förekom också en annan endem, nämligen den sydöstalpina

Homogyne sylvestris, samt stora bestånd av Polystichum aculeatum. I gläntorna frodades den stora gula tisteln Cirsium erisithales tillsammans med ännu en sydöstalpin endem, nämligen Astrantia carneolica. I ett lavinstråk (nedspolningslokal) sågs flera trevliga alpväxter ss bl a Carex firma, Dryas octopetala och Saxifraga caesia. På en grushög växte några ståtliga exemplar av den vackra nejlikan Dianthus plumarius.

Efter skogsvandringen kom vi fram till en vidsträckt slåtteräng, där höskörden var i full gång. Här hittade vi ett enda exemplar av den sällsynta och berömda Lilium bulbiferum (brandlilja) och flera ex av den betydligt vanligare Lilium martagon (krollilja). Tyvärr hann inte alla njuta av de ståtliga liljorna innan vi blev bryskt bortkörda av markägaren. Strax innan vi skulle stiga in i bussen hittades ett stort bestånd av Malaxis monophylla i en torr grässlänt, i vilken också Prunella grandiflora var riklig.

Nästa anhalt var Bodental en bit norrut. Här vandrade vi först genom ett ålderdomligt kulturlandskap och kom sedan in i högvuxen granskog där Clematis alpina och den för Alperna endemiska Aquilegia alpina stod i full blom. Orkidéfloran var också rik med bl a Cephalanthera rubra, Coeloglossum viride och Corallorhiza trifida. Högre upp vidtog bokskog och i en Petasites paradoxus - dominerad rasmark växte den mycket sällsynta endemen Campanula zoysii, som endast finns inom ett litet område i alpernas sydöstra del. Några i sällskapet lyckades också hitta några utblommade Cypripedium calceolus.

Tisdag den 24 juli. Dagen ägnades helt åt det huvudsakligen kalkfattiga berget Turracher Höhe. Vi åkte buss nästan ända till skogsgränsen, som låg ungefär på 1800 m och bildades av gles cembratall (Pinus cembra) och lärk. Ovanför skogen följde ett lågalpint buskbälte med Rhododendron ferrugineum (alpros) som viktigaste art. Rhododendron ferrugineum är förmodligen den mest berömda av alla alpväxter och när man ser de vackra högröda blommorna är det inte svårt att förstå varför. På fuktiga ställen förekom dessutom smärre bestånd av grönal (Alnus viridis ssp. viridis) och bland andra växter märktes den ståtliga Veratrum album (nysrot), den storvuxna gulblommiga Gentiana punctata, Rumex alpinus, Peucedanum ostruthium, Hypochoeris uniflora och den från Sverige välbekanta Bartsia alpina. På några platser växte den vackra Lilium martagon och på ett ställe hittades den sällsynta och ännu ej blommande Swertia perennis (Gentianaceae).

Efter en kort men givande vandring kom vi fram till en linbanelift och tog sedan linbana upp till 2190 m. Redan på c 2100 m höjd ersattes buskvegetationen av mellanalpina gräshedar, och när vi gick ur linbanestolarna

konstaterades att dessa gräsmarker huvudsakligen präglades av den lågvuxna Carex curvula. Andra viktiga graminider var bl a Carex sempervirens och de båda gräsen Avenochloa versicolor och Oreochloa disticha. Örtrikedomen var mycket stor och bland de viktigaste arterna märktes Pulsatilla alpina ssp. alpina, Geum montanum, Campanula alpina, Phyteuma hemisphaericum, Pedicularia verticillata, Leucanthemopsis alpina, Ligusticum mutellina, Leontodon pyrenaicus ssp. helveticus och de båda oansenliga endemerna Valeriana celtica ssp. norica (östra Alperna) och Senecio incanus ssp. carneolicus (centrala och östra Alperna samt Karpaterna). Ställvis var den från Ölands torrängar välbekanta Oxytropis campestris ssp. campestris ovanligt talrik. En speciell skönhetsupplevelse utgjorde de många intensivt blåa gentianorna, i synnerhet den storblommiga Gentiana acualis. För övrigt sågs fröställningar av de lågvuxna och tidigblommande vivorna Primula minima, P. glutinosa och P. villosa, vilka alla har en huvudsakligen östlig utbredning i Alperna. Primula minima är dessutom vanlig i flera Östeuropeiska bergskedjor. Efter en stunds letande lyckades vi också hitta den vackert gulblommiga Doronicum glaciale, som är endemisk i Östalperna. I snölegorna blommade den trevliga alpklockan Soldanella pusillia, och här växte även den från vår egen snölegevegetation välbekanta Sibbaldia procumbens.

I en kalkrik brant ersattes Carex curvula - heden av en lågvuxen Carex ferruginea - äng i vilken ett massbestånd av den högröda mycket vackra Hedysarum hedysaroides frodades. Här växte dessutom en alpin underart av vår egen ölandssolvända, nämligen Helianthemum oelandicum ssp. alpestre. I denna härliga sluttning tog vi kafferast och beundrade den storslagna utsikten över de blomsterrika alpängarna!

Efter kaffet studerades ett litet klipparti (c 2200 m), där den karakteristiska taklöken Sempervivum montanum stod i full blom. En anna taklöksart, den i Östalperna endemiska S. wufenii, var tyvärr bara i knopp. Bland andra växter i detta trevliga område noterades bl a Androsace obtusifolia, Saxifraga moschata, Minuartia sedoides, M. austriaca, Sedum roseum och Lloydia serotina (Liliaceae).

Onsdag den 25 juli. Hela dagen ägnades åt att bestiga det berömda berget Hochobir på 2139 m. Detta blev också resans längsta och mest strapatsrika vandring. Hochobir ligger ungefär två mil sydost Klagenfurt och uppbyggs helt av kalkrika bergarter. Vandringen startade i en växtlig blandskog av gran och lärk på c 1200 m. Skogsvegetationen uppvisade stora likheter med skogarna vid Loibl-passet, men Loibl-passetts speciella endemer saknades.

Dessutom tillkom här flera arter, bl a den vackra Cyclamen europaeum, den berömda medicinalväxten Atropa belladonna (riklig på hyggena) och den sällsynta Lilium carneolicum. Högre upp sågs ett bestånd av Gentiana utriculosa och här växte också Erica herbacea (alpljung). Efter fyra timmars vandring nådde vi äntligen skogsgränsen, som låg på ung 2000 m och bildades av gran-skog med ett visst lärkinslag.

Ovanför skogen vidtog en buskvegetation, där alpsk bergtall (Pinus mugo) och Rhododendron hirsutum (endemisk i Central- och Östalperna) var de viktigaste buskarna. I öppna partier mellan buskagen såg vi bl a Daphne striata (endemisk i Alperna), medicinalväxten Meum athamanticum och den trevliga orkidén Nigritella rubra (rödkulla).

Något högre upp följde kortvuxna Carex firma - hedar, där både blomsterprakten och artrikedomen var imponerande! De mest framträdande växterna var den rödblommiga Pedicularis rostratocapitata, den blåa och storblommiga Gentiana clusii, den krypande vitblommiga Potentilla clusiana, Biscutella laevigata, Hippocrepis comosa, den lilla spåda Veronica aphylla och de båda svenksa fjällväxterna Dryas octopetala och Chamorchis alpina. I skrevor och branter påträffades en betydligt mer säregen vegetation med bl a de östalpina endemerna Ranunculus traunfellneri, Valeriana elongata, Paederota lutea (även norra Alperna) och Sesleria sphaerocephala. Här växte också den ovanliga skärblommiga brassicacen Petrocallis pyrenaica, vars totalutbredning är inskränkt till Pyreneerna, Alperna och Tatraberget.

I en brant rasmark lyste det gult av Papaver kernerii, som är endemisk inom ett mycket begränsat område i Alpernas sydöstra del. Här fanns också en annan sydöstalpin endem, nämligen Thlaspi kernerii som dock endast sågs i fröställning. För övrigt förekom stora mängder av den vackra violett- och gulblommiga Linaria alpina och mycket annat trevligt. I anslutning till rasmarken fanns en liten snölega, där vi lyckades leta fram den spåda Soldanella minima, som i likhet med så många andra växter på Hochobir är endemisk i Alpmrådets östra del.

Efter två timmars botaniserande togs en kort kafferast och sedan började den dryga nedstigningen. Vi gick samma väg tillbaka, men såg ändå några nya växter. Bl a hittade vi den lustiga Polygala chamaebuxus, som ser ut som en korsning mellan en ärtväxt och lingon!

Under bussfärden till Kleinkirchheim sågs en del sydliga arter i låglandsskogarna, bl a det avenbokslika trädet Ostrya carpinifolia (nordgräns i södra Österrike) och Clematis vitalba. På några ställen växte också den huvudsakligen centraleuropeiska silvergranen (Abies alba).

Torsdag den 26 juli. Denna dag ställdes färden till Nassenfeld-passet på gränsen till Italien. Den slingrande vägen upp till passhöjden bjöd på hisnande vyer och vi parkerade alldeles vid gränsövergången på c 1550 m. De här gränstrakterna utmärks av en ovanligt hög årsnederbörd och det regnade också och var dimmigt när vi kom fram. Dessbättre upphörde regnet snart, men dimman lättade först vid middagstid. Vandringen började med att vi följde gränsen åt öster. Terrängen var relativt kalkfattig och vegetationen utgjordes främst av gles lärkskog och vidsträckta subalpina buskmarker med Rhododendron ferrugineum.

Efter en kort premenad kom vi fram till en frodig äng. Här växte enorma mängder av den blåblommiga schroph lariaen Wulfenia carinthiaca, som utan tvekan är en av Alpernas mest berömda endemer. Förutom här vid Nassenfeld-passet är arten endast känd från Monte Negro i Jugoslavien. Huruvida denna disjunkta förekomst är en relik av en före istiderna sammanhängande utbredning eller om Wulfenia är kulturspridd till Nassenfeld-passet är inte klarlagt, men mycket tyder på en kulturspridning till sistnämnda lokal. Bland andra växter i ängsvegetationen märktes bl a den sällsynta Streptopus amplexifolius, Adenostyles alliariae, A. alpina, Doronicum austriacum, den ännu ej blommande Prenanthes purpurea och den från Sverige välbekanta Cicerbita alpina (syn. Lactuca alpina). I ett lågvuxet område sågs Carex davalliana och Hieracium villosum, och i ett skogsbyn växte ormbunkarna Blechnum spicant och Cystopteris montana. På några berghällar i närheten hittades de båda östalpina endemerna Saxifraga crustata och Pedicularis elongata.

Efter en kafferast klättrade vi upp på ett närbeläget bergmassiv, där berggrunden visade sig bestå av kalksten. I ett lavinstråk stod den östalpina endemen Rhodothamnus chamaecistus i full blom tillsammans med Thlaspi rotundifolium, Achillea clavennage, A. atrata och blad av Ranunculus hybridus.

Eftersom skogen var mycket hårt uthuggen var det svårt att skönja någon skogsgräns, men på 1800 - 1900 m höjd ersattes de glesa lärkbestånden av alpsk bergtall och ytterligare en bit upp vidtog Carex firma - hedar och rasmarker. I detta område igenkändes flera växter från Hochobir, bl a endemen Sesleria sphaerocephala. Här växte också Carex capillaris, Galium anisophyllum och flera andra nya arter. I en brant sluttning fick några syn på en svart ödla, som visade sig vara alpsalamander (Salamandra atra).

Vandringen fortsatte upp till en nästan lodrät klippvägg, längs vilken en flock närgångna alpkajor kretsade. Här hittade vi många växter som vi

inte sett tidigare under resan bl a de båda endemerna Potentilla nitidia (sydvästra och sydöstra Alperna samt norra Apeninerna) och Paederota bonarota (norra, södra och sydöstra Alperna), samt den mattlikt växande busken Rhamnus pumilus, Gentiana tergestina och den utblommade Primula auricula.

Vi kom tillbaka till vårt hotell i Bad Kleinkrichheim ganska tidigt. Senare under kvällen passade de flesta av oss på att koppla av från botaniken och gick på en konsert med Wiener Singerknäben.

Fredag den 27 juli, sista exkursionsdagen. Eftersom busschaufförerna var tvungna att vila sig inför den förestående hemresan, kunde vi endast disponera bussen under morgontimmarna. Därför beslöt vi oss för att åka till ett område där det fanns möjligheter att åka kollektivt tillbaka. Valet föll på det kalkfattiga berget Goldeck, som ligger strax sydväst Spittal. Från Spittal (c 550 m) tog vi linbana ända upp till toppen (drygt 2100 m).

Skogsgränsen uppskattades ligga på ungefär 1900 m och bildades av växtlig lärkskog. När vi gick ur linbanekabinen befann vi oss i den övre delen av det låalpina Rhododendron ferrugineum - bältet. Här och där ersattes Rhododendron - snåren av öppna gräshedar, vilka i stor utsträckning dominerades av Nardus stricta. De flesta växterna var välbekanta från Turracher Höhe, men några nya arter hittades, bl a den skärblommiga Saponaria pumilio. Blott ett fåtal lade märke till de alpjärnsparvar, som vid flera tillfällen flög upp ur gräset. En orädd fågel kunde detaljstuderas på 5 m håll i drygt 30 sekunder!

Efter en kort vandring kom vi fram till ett litet kalkstråk, där den omiskännliga orkidéen Nigritella nigra stod i full blom. Här växte också den vackra nejlikan Dianthus sylvestris och Gypsophila repens. I det här kalkområdet tog vi också en lång kafferast, och efter rasten gick de flesta, inklusive exkursionsledaren Valter Till, tillbaka till linbanestationen för återfärd. Undertecknad och norrmannen Kåre Arnstein Lye tyckte emellertid att det var synd att avbryta exkursionen så tidigt. Vi tog därför adjö med resten av sällskapet och fortsatte i sydlig riktning mot det drygt 5 km bort belägna berget Latschur.

När vi klättrat ner från Goldeck kom vi in i ett område med gles och gammal lärkskog, i vilken ett stort bestånd av den vackra Hedysarum hedysaroides växte. Här tog vi av oss ryggsäckarna och började bestigningen av den drygt 300 m långa rasmarg, som bildade det kalkrika berget Latschurs nordvästslutning. Rasmargen var genomgående mycket brant och långa

sträckor var vi tvungna att hasa oss fram på alla fyra för att inte störta ner i avgrunden. Halvvägs upp i branten fick vi emellertid lön för mödan. Här växte nämligen ett stort bestånd av den sällsynta gulblommiga Papaver rhaeticum tillsammans med den ännu sällsyntare och vita Papaver alpinum ssp. ernesti-mayeri. Totalutbredningen av den gula Papaver rhaeticum består av ett antal isolerade förekomster i östra Pyreneerna och Alpernas västra och östra delar, medan Papaver alpinum ssp. ernesti-mayeri endast är känd inom ett mycket litet område i Alpernas syd-östra del samt Mte Majella i Apenninerna. Det torde blott finnas ett fåtal lokaler där dessa båda vallmoarter växer tillsammans, och jag vet inte om denna lokalen är känd sedan tidigare. Något högre upp i rasmarken fanns en liten gräsfläck, där den grönblommiga Veratrum lobelianum förde en tynande tillvaro tillsammans med Veronica aphylla, Ranunculus hybridus och Sesleria sphaerocephala.

När vi äntligen bestigit hela rasbranten vidtog en näst intill lodrät klippvägg, vilken sträckte sig ända upp till topplatån. I de talrika skrevorna förekom en rik flora med bl a Rhodothamnus chamaecistus. Efter en kort rast hasade vi oss ner samma väg som vi kom och väl nedkomna till ryggsäckarna pustade vi ut ordentligt. Därefter begav vi oss i raskt tempo till linbanestationen och han med sista linbanan till Spittal och sedan sista bussen till Bad Kleinkirchheim.

Senare under kvällen gick vi alla gemensamt till ett elegant och trivsamt kafé i Bad Kleinkirchheim, och över välsmakande kaffe och utsökta bakelser kunde vi konstatera att resan varit synnerligen lyckad. Det är förhoppningsvis inte sista gången Botaniska Föreningen åker till Alperna.

Mikael Wigforss

JYLLANDSEKKURSIONEN 24/8 - 26/8 1984

Lunds Botaniska Förening har de senaste åren förutom skånska utflykter ägnat sig åt både nordliga fjäll och Medelhavsområdet, men lämnat vårt närmaste grannland i fred. Ett försök att ändra på detta gjordes i augusti 1984.

Ett tjugotal fantaster tog färjan Helsingborg - Grenaa med ankomst sent på fredagkvällen, övernattnig på magnifika Hotel du Nord och en ännu bättre frukost lördag morgon. Med allför välfyllda magar lyckades vi efter diverse felkörningar nå första exkursionsmålet, en bokskog vid Kalö vik, öster om Bregnets kyrka.

Efter parkering började roligheterna med Pulicaria dysenterica, Erigeron annuus och Arctium lappa. Via Dipsacus fullonum, Rumex sanguineus, Brachypodium sylvaticum vandrade vi mot Carex strigosa och sylvatica. Fina gräs som Bromus ramosus och benekeni, Hordelymus europaeus, Festuca gigantea och Dactylis polygama (aschersoniana) sällskapade med Impatiens noli-tangere. Den av många önskade Epipactis purpurata hittades så småningom och fotograferades så gott det svaga ljuset tillät. Arum alpinum (maculatum) ssp. danicum fick avsluta första lokalen.

Efter många turer hade alla provianterat och bilarna satte fart mot nästa mål: Raabjerg mile mellan Fredrikshavn och Skagen.

Medhavd mat och dryck förtärdes, och sällskapet med ledaren Sven Snogerup gick på jakt efter Juncus mm. I vassen fanns Deschampsia setacea och längre fram stötte vi på Radiola linoides, Littorella uniflora, Peplis portula, Pilularia globulifera, Lycopodium inundatum och Rhynchospora fusca.

Vinden hade tyvärr blåst ner torr sand över våra små Juncus-arter, men så småningom lyckades alltid skarpögde Henrik Johansson hitta ett fint exemplar av Juncus pygmaeus. Juncus capitatus stack upp ur sanden och dessutom fanns släktingarna Juncus anceps var. atrocapillus, balticus, articulatus, effusus, conglomeratus, bufonius, bulbosus, filiformis, squarrosus, gerardi och anceps var. atrocapillus x articulatus. Tretton Juncusar på ett ställe fick vi vara nöjda med. Natten närmade sig, och folket tog in på Hotel Skagen.

En liten kvällsexkursion till Grenen norr om Skagen gav Euphrasia arctica ssp. minor, Viola tricolor ssp. curtisii, Salix hastata, Pyrola rotundifolia, Koeleria glauca och Epipactis helleborina (ev. var. neerlandica). Några hann också se "den tillsandede kirke" innan middagen.

Också detta hotell var bra, och man hade gärna stannat längre. Morgonmat av det stora formatet gav oss kraft att fara till "Vandplasken" vid Skallerup

klit, en idealisk plats för en heldagsutflykt, speciellt vid midsommar, då man kan njuta av Dactylorhiza purpurella ssp. majaliformis, D. incarnata, troligen också var. dunensis, Liparis loeselii m m. Vi såg dem i frukt tillsammans med andra orkidéer som Herminium monorchis och Epipactis palustris. Bland övriga trevligheter kan nämnas Equisetum variegatum och fluviatile, Selaginella selaginoides, Schoenus nigricans, Littorella uniflora, Hippophaë rhamnoides, Ammophila arenaria, Gentianella campestris ssp. baltica, Euphrasia nemorosa och micrantha, Parnassia palustris, Pyrola rotundifolia, Calamagrostis epigeios, Juncus bufonius, anceps var. atrocapillus och anceps var. atrocapillus x articulatus.

Färjan i Grenaa väntade, och de flesta avslutade botaniserandet.

Några tog nattfärjan, och hann besöka några platser till. Bulbjerg blev den första, där Euphrasia dunensis och Gentianella amarella besågs.

Ett vackert litet fiskeläge Örhage, Klitmøller, hade förutom båtar, sandvallar med Calystegia soldanella vackert i blom, Eryngium maritimum, Lathyrus japonicus ssp. acutifolius, Ammophila arenaria och Honckenya peploides.

Alisma gramineum söktes förgäves vid Örum sö. Det vi hittade var Alisma plantago-aquatica, Senecio aquaticus, Zannichellia palustris, Potamogeton pectinatus och perfoliatus och Myriophyllum spicatum.

Vid Helligsø tegelbruk växte Cakile maritima ssp. maritima och en Polygonum, som möjligen kan vara raii ssp. norvegicum.

Danmarks sista lokal för Potamogeton densus uppsöktes. I det klara vattnet vid Subaek mølle finns massor av den sällsynta växten, och intill hittar man bl a Mimulus guttatus och Chrysosplenium oppositifolium.

En våghalsig äldre mopedist, som korsade vår väg, undgick med någon decimeters marginal att utöka statistiken över trafikoffer.

Omtumlade for vi till Vrads sande och fick glädjen att vada i stora bestånd av Juncus acutiflorus. Lotus uliginosus, Dactylorhiza-arter och Epilobium ciliatum (adenocaulon) fanns i närheten liksom lömska vattenhål, där någons stövel (inga namn) fylldes med en blandning av vatten och gyttja. Ingenting kunde emellertid hejda de vilda botanisterna, som raskt orienterade mot Söby gård och Centaurea phrygia ssp. pseudophrygia.

Nästa äventyr blev värre. De kreatur, som betade vid Lindkaer, försökte hindra oss att nå Hypericum pulchrum. Den som trodde sig vara orädd blev plötsligt feg och först efter en kombination av list och språngmarsch nåddes den branta backe, där buskar, stup och hotfulla åtbörder stoppade djuren, och Hypericum pulchrum hittades.

Mörkret började lägga sig över Jylland, men att fara förbi Haslund skov utan att ha sett Epipactis purpurata var mer än Åke Svensson kunde tåla.

Klockan 20.57 lyckades han i dunklet finna ett vackert exemplar av orkidén, och äntligen kunde vi få mat. Det blev på stående fot i ett gatukök, och före midnatt var vi faktiskt vid färjan igen.

Mer tid behövs nästa gång för att utnyttja det Danmark har att bjuda oss botanister, och det är en hel del.

Växtnamn enligt Dansk feltflora av Kjeld Hansen m fl 1981.

Bengt Örneberg

kvinnan Ingeborg i Mjärhult brukte, då hon bodde i Mjärhult, att gå till denna busken om morgnarna tigandes och fastandes att rådfråga sig med, jag vet inte vem, varav Virestadborna kallade busken Ingeborgs i Mjärhult predikestol. Ingen här på orten hade sett en sådan buske, och alla undrade, av vad art han vara månne". Tord Holm, som inte bor så långt från Virestad, har undersökt hur det står till med Ingeborgs safsabuske. Idag heter Farhultsån Grettaån och då Grettasjön reglerades 1850 upprepades ån varvid Osmunda-plantan lossnade och drev några hundra meter nedför ån och fastnade. Den lär enligt ortsbefolkningen finnas kvar på den platsen. Vi borde kanske göra en exkursion dit någon gång? Det är inte utan att safsan eller kungsbråken, som den även kallas, inger en viss vördnad. Estetisk tycker jag det är vår prydligaste ormbunke i synnerhet om den växer intill eller i rinnande vatten. Jag tycker den gör skäl för sina båda namn. Osmunda betyder enligt Lid (1974) "av gammaltysk Osmund, ett namn på guden Tor" och regalis betyder som bekant kunglig. Jag glömmet inte mitt första möte med safsan. Det var en solig augustidag 1947. Jag satt i en roddbåt och metade en bit uppe i Alsterån. Båten drev sakta utför ån när jag upptäckte en, eller var det kanske ett par stora safsa-plantor på en liten stenig holme nära stranden. Ovanför, på en torr algren satt en kungsfiskare och koxade ner i vattnet. Genom att safsan speglade sina stora blad i den blanka vattenspegeln verkade den jättestor. Kungsfiskaren har jag inte stött på varken förr eller senare.

Efter att alla fått tillfälle att klappa de nära två meter höga "safsa-buskarna" var det dags att gå tillbaka till bilarna och matsäcken.

Nästa lokal var det gamla grustaget mellan Grönby och Gabelljung, där vi tittade på en av våra sällsyntaste växter, nämligen klotullörten (Filago vulgaris (germanica)). Ja, den har t o m ansetts utdöd enligt Projekt Linné (SBT 1977). Arten rapporterades från lokalen av Örjan Nilsson i Botaniska Notiser (1968). Enligt Projekt Linné var klotullörten utgången 1971. Det är kanske inte så konstigt att den var borta ett tag eftersom man vid den tiden restaurerade området och sådde vallväxter och planterade tall och lärk där. Om klotullörten verkligen var borta är väl osäkert för 1983 dök den upp igen, inte långt från sin första växtplats, men på ömse sidor om vägen och mycket talrikare än tidigare, Göran Mattiasson SBT 1983-84. Trots den sena årstiden fann vi många plantor i mer eller mindre mumifierat tillstånd. Bertil Widerberg, som brukar gå för sig själv och söka, gjorde plötsligt ett intressant fynd, nämligen hybriden kanada- och gråbinka (Conyza canadensis x Erigeron acre). Egendomligt nog har jag varit med två gånger tidigare då den hybriden uppenbarat sig. Första gången måste ha varit i början på 1960-talet någonstans i Revinge-

trakten och andra gången i Saxtorpsområdet i början på 1970, båda gångerna på LBF:s exkursioner. Jag brukar ofta leta efter hybriderna där båda arterna växer tillsammans men har aldrig själv lyckats finna den.

Beträffande klotullörten så hittades den i Kämpinge i höstas. Det var Bertil Widerberg igen som var den lycklige finnaren. Det var i samband med florainventering i Kämpinge den 20 september. Bengt Örneberg och jag betade av stranden och den stora dynen mellan Falsterbokanalen och Kämpinge medan Bertil gick ensam inne mellan hustomter och tallplanteringar. När vi träffades till lunch visade Bertil stolt upp sitt fynd. Han skrev också ett glädjebudskap i SDS den 30 september. Nu trodde jag att vi var färdiga med klotullörten för året, men icke. Strax efter Bertils artikel i SDS ringde Jan Friheden och meddelade att han sett arten i Kämpinge i början på 1970-talet. Jag bad om belägg om det fanns. Den 15.11 anlände brev med ett litet pressat exemplar av Filago germanica, daterat Kämpinge, Räng. Obyggd tom 1972. Ingen tvekan, det var klotullörten. Till sommaren ska jag be Jan visa mig lokalen. Ska bli spännande att se om vi får en tredje lokal i landet. Medge att det är spännande med botaniskt fältarbete.

Efter klotullörtorgien gick vi österut mot Kullatorp, där jag lovat visa de stora och praktfulla skogsgräsen sträv - och skugglosta (Bromus benekenii, Bromus ramosus). Efter vägen såg vi buskvicker och lövbinda (Vicia dumetorum, Faloppia (Polygonum) dumetorum). Buskvickern, som ännu blommade, finns på flera ställen mellan Gabelljung och Hjortholmshuset. I skogsbrynet sågs stora bestånd med lundskäfting och präktiga lundelmtuvor (Brachypodium sylvaticum, Elymus caninus, (Roegneria canina)). I kärret SV Kullatorp finns rikligt med pors. Den fann jag vintern 1966-67 då jag inventerade vresbogar. Då det var tämligen sträng kyla och kärr och sankmarker var tillfrusna så jag passade på att besöka sådana områden. Jag hade fått tips om att det skulle finnas en liten vresbok på en dikeskant inne i kärret. Jag fann också vresboken, men såg samtidigt stora bestånd med pors. Jag minns att Henning Weimarck blev glatt överraskad. Han trodde det var den sydvästligaste porslokalen i Skåne, bortsett från Fals-terbohalvön förstås.

Vid Kullatorp fanns stora bestånd med långsvingel (Festuca gigantea) och även gott om skugglosta. Strävlostan hittade vi inte trots flitigt sökande. Den brukar inte falla här. Jag kunde inte heller återfinna skogsveronica (Veronica montana), som brukar växa i hjulspåren på den fuktiga skogsvägen. Flera förslag till strävlosta framvisades men alla fick nobben. Antingen var det fel antal vippgrenar eller var det fel behåring på bladslidorna. Jag förbannade min glömska att inte ta med en vipa hemifrån. Den fanns nämligen i min trädgård. Bengt Örneberg förbannade även sin glömska, för han hade båda

arterna i sin trädgård. Vi kunde ju ha tagit med oss prover för säkerhets skull. Bengt gav sig iväg längre österpå och nästan anda framme vid Hjortholmshuset fann han gott om strävlost under bokarna norr om vägen. Någon antydde att vi vid tidigare exkursioner debatterat de här båda arterna vid Kullatorp, varpå Henrik Johansson påpekade att han varit med på en exkursion i Röddingsdalen där tre professorer inte kunde enas om karaktärerna, så Gud förlåt en glömsk amatör.

Här hade jag räknat med att avbryta exkursionen, men då klockan endast var tre, och de flesta gärna ville exkurera ett par timmar till, beslöts att göra en avstickare till Hunneröds mosse och Lemmeströbackarna. Det var ju bara några km dit.

När vi passerat järnvägsövergången vid Gudmundtorp stannade vi ett tag för att titta på resterna av den gamla, praktfulla paraplyboken, som stått här. Nu är den tyvärr inte praktfull längre eftersom den rasat ihop till en vedhög. Flera av småbokarna intill visar tydliga karaktärer på att bli lika modern, om de tillåts växa upp någorlunda fritt. Vresbokarna är tämligen vanliga i den här trakten vilket kan studeras i Lustgården (Kraft 1968) och Skånes Natur (Kraft 1969 Nr 3).

I Hunneröds mosse sökte vi efter myggbloomster (Hammarbya paludosa), som sällan uteblir här. Vi fann också tämligen snart några ganska fräscha exemplar. Arten brukar variera i antal från år till år. Ibland är det mycket gott om dem medan man ibland får leta ett tag innan man hittar någon. Klockgentian hade börjat blomma, och att se denna prydliga växt, kan man gott stå ut med.

Till sist gick vi upp i Lemmeströbacken och sökte efter praktnejliken (Dianthus superbus), som brukar finnas här. Brukar är kanske fel uttryck för jag tror den har funnits här mycket länge, men är ofta så hårt nerbetad att den är svår att finna. Efter en stund var det i allafall någon som hittade en blommande stjälk. Jag minns faktiskt en gång då det fanns minst hundra blommande stjälkar i det övre nordöstligaste krönet på backen. Praktnejliken har inte så många lokaler i SV Skåne. I ruffarna på Trelleborgs golfbana vid Stavsten fanns tusentals blommande plantor i augusti-september. Här tror jag vi har den allra rikaste lokalen för praktnejlika i länet. Ute på Hammars näs, St Hammar finns även en rik lokal.

Beträffande Hunneröds mosse och backarna däromkring tror jag vi här har ett av de artrikaste områdena i SV Skåne. I Skånes Naturs kontaktblad (Kraft 1970-4) har jag gjort en utförligare beskrivning av området.

Avslutningsvis kan påpekas att vädret var bra, att vi fann det mesta av det vi utlovat och att dagen var lyckad.

Om allt går efter ritningar kommer vi att ses till våren och sommaren igen. Det är nämligen planerat att jag ska leda en vårexkursion i kustområdet Bunkeflo-Trelleborg med Falsterbohalvön den 2 juni och en sommarexkursion i månadsskiftet juli-augusti i samma område. Det kommer vidare meddelande härom senare. Alltså, på återseende!

John Kraft

FLORAN INOM BULLTOFTA REKREATIONSOMRÅDE I MALMÖ KOMMUN, RESULTAT AV EN
BOTANISK INVENTERING 1983 - 1984.

Av John Kraft

Området, vars areal är ca 75 hektar, har till större delen ingått i Bulltofta flygplats. När den omstridda flyttningen av flygplatsen till Sturup skedde 1972, beslöts att en del av fältet med omgivningar skulle anläggas till rekreativ område. Området är beläget mellan Sege å i norr och Sallerupsvägen i söder. Det är 2 km långt och mellan 300-800 m brett. Det är alltså ett långsträckt område som är orienterat i NNÖ-SSV-lig riktning.

Ursprungligen har det varit ett av åkerbruk och betesmark präglad landskap, som omslutet en S-formad grusås, från Riseberga i norr över den konstgjorda Öresundsutsikten, förbi radartornsbacken, Hohögarna till Ö kyrkogården i sydväst.

När man under många etapper byggde ut Bulltofta flygplats togs grus och fyllnadsmassor i grusåsen. Delar av åsen är därför mer eller mindre utplånad. Även efter flygplatsens flyttning till Sturup har grus och fyllnadsmassor tagits ur åsen. Man har härvid gått så djupt i den norra delen att en stor damm bildats.

På grund av dessa aktiviteter, samt anläggande av betong- och gräsytor och kringliggande intensivt lantbruk, finns knappast någon ursprunglig naturmark kvar inom området. Vildfloran är därför utarmad och består till större delen av ogräs och av människor införda arter. Trots detta har 329 arter noterats, varav några är gamla trädgårdsväxter, särskilt i sektionerna 3 och 7.

Artförteckning och nammskick

Alla arter har noterats, även odlade, kvarstående och förvildade, jfr tab 1. De sju sektionerna (fig 1) har undersökts var för sig. Arternas frekvens har angivits med siffrorna 1--5. Siffran 1 betyder sällsynt och siffran 5 att den är mycket vanlig. Siffrorna däremellan anger ungefär hur vanlig arten är. De allra vanligaste arterna har nämnts i klartext med "vanlig i hela området". Uppgifterna avser endast åren 1983--1984. Latinska namn efter Dansk Feltflora (Hansen 1981).